

Dilara Dönmezkuş

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Anayasa Hukuku Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi

**TEMEL HAKLARIN YATAY ETKİSİ
VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ**

onikilevha

İÇİNDEKİLER

TAKDİM	VII
ÖNSÖZ	IX
İÇİNDEKİLER	XI
KISALTMALAR CETVELİ	XV
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TEMEL HAKLARIN HUKUK DÜZENİNDEKİ ETKİSİ

§1. İNSAN HAKLARININ POZİTİF HUKUK TARAFINDAN TANINMASI VE TEMEL HAK KAVRAMI....	7
§2. TEMEL HAKLARIN DİKEY ETKİSİ.....	16
A. TEMEL HAKLARIN ANAYASAL KONUMU	21
B. TEMEL HAKLARIN DEVLETE KARŞI KORUNMASI.....	23
1. Temel Hakların Anayasal Üstün Norm Niteliği.....	23
2. Devletin Pozitif Yükümlülükleri	25
§3. TEMEL HAKLARIN YATAY ETKİSİ.....	27
A. YATAY ETKİ KAVRAMI.....	28
B. ÖZEL HUKUKUN ANAYASALLAŞMASI	30
C. YATAY ETKİ TEORİSİNDE KAVRAMLAR: DOĞRUDANLIK VE DOLAYLILIK	34

İKİNCİ BÖLÜM
TEMEL HAKLARIN YATAY ETKİSİ:
MODELLER, YAKLAŞIMLAR VE
SORUNLAR

§4. TEMEL HAKLARIN YATAY ETKİSİNİN ORTAYA

ÇIKIŞ BİÇİMLERİ	37
A. DOĞRUDAN YATAY ETKİ MODELİ.....	39
1. Doğrudan Yatay Etki Modelinin Dayanak Noktaları.....	52
a. İnsan Haklarının Niteliği Gereği Korunması	53
b. Anayasal Hükümlerin Muhatabı ve Yükümlüsünün Belirsiz Şekilde Kaleme Alınması.....	55
c. Özel Hukuk Kişilerinin İktidar Kullanımından Kaynaklanan Hak İhlalleri.....	56
d. Yargıçların Farklı Modeller Ortaya Çıkarmasının Önüne Geçilerek Yeknesak Uygulamanın Sağlanması ..	58
2. Doğrudan Yatay Etki Modeline Yöneltilen Eleştiriler.....	59
a. Anayasal Normların Özel Hukuka Doğrudan Uygulanmaya Elverişsizliği.....	60
b. Temel Hakların Anayasaya Aykırı Şekilde Sınırlandırılması Sorunu	61
c. Yargıçların Yasama Erki Karşısında Geniş Anayasal Yetkiler Elde Etmesi.....	63
B. DOLAYLI YATAY ETKİ MODELİ	64
1. Dolaylı Yatay Etki Modelinin Dayanak Noktaları.....	72
a. Yargı ve Yasama Yetkisinin Ayrılığı	73
b. Özel Hukukun Özerk Niteliğinin ve Bireyin İrade Serbestisinin Korunması.....	76
2. Dolaylı Yatay Etki Modeline Yöneltilen Eleştiriler	77
§5. DOLAYLI YATAY ETKİ MODELİNDE YAKLAŞIMLAR	78
A. DOLAYLI YATAY ETKİNİN BAŞLICA GÖRÜNÜM BİÇİMLERİ	78
1. Zayıf Dolaylı Yatay Etki	79

2.	Güçlü (Güçlendirilmiş) Dolaylı Yatay Etki	81
a.	Güçlü Dolaylı Etki Modeli Kapsamında Temel Hakların Korunması	82
b.	Güçlü Dolaylı Yatay Etki Yaklaşımının Diğer Yatay Etki Yaklaşımları ile Karşılaştırılması	85
B.	DEVLETİN KORUMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ DOKTRİNİ	87
C.	DEVLET EYLEMİ DOKTRİNİ	91
1.	Devlet Eylemi Doktrininin Dayandığı Temeller ve Kapsamı	94
a.	Bireyin Özgürlüğünün Korunması	94
b.	Federal Yapının Korunması	95
c.	Devlet Eylemi Doktrin Kapsamı; İfade Özgürlüğü ve Ayrımcılık Yasağı	96
2.	Devlet Eylemi Doktrininin Analizi	98
D.	HÜKÜMET EYLEMİ TEORİSİ	99
1.	Hükümet Eylemi Teorisinin Dayanak Noktaları ve Kapsamı	100
2.	Hükümet Eylemi Yaklaşımının Analizi	106
§6. TEMEL HAKLARIN ÖZEL HUKUK DÜZENİNÉ ETKİSİNE İLİŞKİN SORUNLAR.....	108	
A.	BİREYSEL ÖZERKLİĞİN KORUNMASI	109
B.	ÇATIŞAN TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİN DENGELENMESİ	122
C.	YARGISAL AKTİVİZM ELEŞTİRİSİ	125
1.	Genel Olarak	125
2.	Yatay Etki Teorisi ve Yargısal Aktivizm	128

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN YATAY ETKİSİ

§7. GENEL OLARAK İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ	136	
A.	İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KAVRAMI	137

B. İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN UNSURLARI	147
C. İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN GÖRÜNÜM BİÇİMLERİ	149
§8. KARŞILAŞTIRMALI ÖRNEKLERDE İFADE	
ÖZGÜRLÜĞÜNÜN YATAY ETKİSİ	154
A. GENEL OLARAK	154
B. İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ İLE ÇATIŞAN TEMEL HAKLARIN DENGELENMESİ SORUNU.....	156
1. Ekonomik Haklar	161
2. Kişilik Hakları.....	172
3. İşçinin İfade Özgürlüğü ve İş Akdinden Doğan Haklar.....	186
C. TÜRK HUKUKUNDA YATAY ETKİ KAVRAMI VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN YATAY ETKİSİ	192
1. Türk Hukukunda Temel Hak ve Özgürliklerin Yatay Etkisi	192
a. Türk Hukukunda Doğrudan Yatay Etki Görüşü	195
b. Türk Hukukunda Dolaylı Yatay Etki Görüşü	201
c. Yatay Etki Teorisinin Türk Hukuk Sisteminde Uygulanabilirliği	208
aa. Yargıtay'ın yaklaşımı.....	208
bb. Anayasa Mahkemesi'nin Yaklaşımı.....	213
2. Türk Hukukunda İfade Özgürlüğünün Yatay Etkisi.....	220
a. Türk Anayasa Hukukunda İfade Özgürlüğünün Kapsamı ve Sınırları.....	221
b. Türk Anayasa Mahkemesi İctihatlarında İfade Özgürlüğünün Yatay Etkisi	226
SONUÇ	241
KAYNAKÇA	249